

Barnehagen må ta vare på barns engasjement for naturen

Barn er engasjert i natur og bærekraftig utvikling. – Vi bør starte med det som fasinere barn, som fugler, fluer og frosker, og ikke de store spørsmålene, mener Cecilia Caiman.

MAGASINARTIKKEL | SIST ENDRET: 26.02.2017

Verden står overfor store utfordringer med hensyn til biologisk mangfold. I dag dør arter i naturen i et urovekkende høyt tempo. Den viktigste årsaken er at vi mennesker endrer naturen.

– Skal vi klare å stoppe denne utviklingen, må de som vokser opp i dag, ha engasjement og kunnskap om naturen, mener Caiman.

Barnehagen spiller en viktig rolle

Hun mener at barn har dette engasjementet. Barnehagene har derfor en viktig rolle i arbeidet med å gi dem støtte for at vi skal få et mer bærekraftig samfunn i framtiden.

– Om vi ikke oppmuntrer barn til å arbeide kreativt med disse store spørsmålene, kommer vi aldri til å klare å stoppe utviklingen. Kunnskap om naturen er helt grunnleggende for dete, sier forskeren.

«Barns måte å engasjere seg i naturen på handler først og fremst om forventningsfull interesse for organismer i nærområdet.»

Start med det nære

Barns måte å engasjere seg i naturen på handler først og fremst om forventningsfull interesse for organismer i nærområdet, viser en studie hun har gjort i en svensk barnehage.

– Når vi voksne engasjerer oss i spørsmål om bærekraftig utvikling, er det ofte med et pessimistisk utgangspunkt. Jeg tror ikke det er så bra å starte med de store spørsmålene. Vi bør starte med det som fasinere barn, som fugler, fluer og frosker. Det er viktig at barna ikke mister sin barndom og sin fremtidstro. Samtidig lever de i en global verden og kan være engasjert på mange plan, også i de store spørsmålene, sier Caiman.

I ny rammeplan for barnehagen ligger bærekraftig utvikling som en verdi som er tydeliggjort under kapittel 1, barnehagens verdigrunnlag.

Les mer på udir.no/rammeplan

Forsker på hvordan barn lærer

Forskeren har undersøkt hva som kjennetegner de prosesser barn er involvert i når de studerer naturvitenskap, og hvordan barnehagelærerne kan støtte dem.

Hun har gjort videoobservasjon av 20 femåringer og tre barnehagelærere. I tillegg bruker hun fotografier, barns tegninger og den pedagogiske dokumentasjonen som de ansatte har samlet inn.

Frosken «Hoppis»

Studien tar utgangspunkt i en barnehage som arbeider med et prosjekt om biologisk mangfold. Målet var at barna skulle oppdage sammenhengen mellom organismene og deres miljø. For å synliggjøre prosessene har barnehagelærerne benyttet seg av pedagogisk dokumentasjon.

I flere uker hadde barna på den avdelingen Caiman studerte, hatt frosken «Hoppis» i et terrarium. De har gitt den mat og tatt seg av den samtidig som de har undersøkt den nøye. De har lagd mange tegninger av frosken og brukt ulike faktabøker om amfibier i arbeidet med prosjektet.

Hvor har frosken tennene sine?

En morgen sitter fem år gamle Lina med et fotografi av frosken og en tegning av en menneskekropp foran seg.

Men hvor er tennene? spør Lina. Barnehagelæreren viser henne hvor de er på tegningen av menneskekroppen og spør samtidig: Men frosken da?

Da ser lille Helmer på fotografiet av frosken og sier: Frosken har ingen tenner vel? ... frosken har i stedet for gift i munnen som den kan bruke. Lina sier straks: Nei, ikke akkurat... den har tenner også, som vi, og den tygger... og de har tunger. Hvorpå Johan sier høyt: Tungen, den kan bli kjempelang! Den kan bare strekke den ut og fange... Helmer ler og svarer: Og i tungen fins det også gift... Barnas måte å skape mening kjennetegnes av at de finner likheter og forskjeller mellom mennesker og frosker. Deretter beskriver de froskens fysiologi, hvordan den strekker ut tungen og fanger, hvordan den bruker tennene til å tygge, og hvordan giften i froskens tunge kan brukes.

De voksne må være aktive lyttere

Caiman ser at barnas utforsking minner mye om hvordan biologer jobber med å systematisere naturen. Først fokuserer barna på form, utseende og bevegelser. Så går de videre med å tenke på de mer komplekse sammenhengene i naturen.

De ansatte i barnehagen har en viktig rolle i disse prosessene, ser Caiman.

For det første må de tilby barna spennende miljøer, både inne og ute. Er barnehagen så heldig å ha natur rundt seg, er det naturligvis det beste. Da kan pedagogene ta utgangspunkt i spindelvevet i blåbærriset eller dammene med insekter, for eksempel. Men stadig flere barnehager ligger i store byer. Da krever det mer av de ansatte, som må rigge et innemiljø som det er mulig for barna å utforske natur i.

Studien viser at de voksne i barnehagen har en viktig, men tilbaketrukket rolle under barns utforsking. De er aktivt lyttende og stiller gode spørsmål ved det barna ser og snakker om. Slik opprettholdes fokus uten at de voksne tar over.

Barna finner helheten

Etter at Johan, Lina og Helmer og de andre barna hadde utforsket froskens oppbygging og bevegelser, begynte de å fortelle hverandre om hvordan frosken jaktet på mat. De snakket om at den hoppet, svømte og beveget seg, og hvilke byttedyr, mygg, fisk eller fluer den jaktet på. Froskens anatomi, utseende og oppførsel hadde fortsatt en sentral plass i historien, men nå utvidet den seg til også å handle om økologi, altså hvordan den lever i miljøet.

I nesten to uker hadde de arbeidet med en collage som de hadde lagd sammen. Her hadde de tegnet frosken som fanget en flue, og fuglen som så ned på et skruketroll med det barna kalte «spionøyne».

Lina peker på fuglens nebb og sier: Det nebbet er farlig, det tar skruketrollene. De må løpe raskt inn i gresset, men de minste rakk det ikke. Så peker hun på fuglens mage, der barna hadde tegnet et skruketroll og sier: Den er død. Helmer sier: Men, ungene redder seg... De springer kanskje til en stein og gjemmer seg.

Finner bånd i økosystemet

Helmer på fem år forteller altså videre om økologien rundt skrukketrollenes flukt. Han skaper en relasjon mellom ungenes fluktbehov og miljøet rundt, i dette tilfellet en beskyttende stein. Barna, med litt hjelp av barnehagelærerne, forflytter gradvis perspektivet fra rovdyrets situasjon til byttedyrets behov for flukt og beskyttelse.

Flere bånd knyttes sammen i økosystemet. Dyret, miljøet og gresset blir viktige elementer. De introduserer en stein i historien slik at skrukketrollenes unger overlever. Livet finner en ny vei i økosystemet.

Skrevet av Siw Ellen Jakobsen på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet

Kilde

Caiman, C. og Lundegård, I. (2015). Barns meningsskapande i ett projekt om biologisk mångfald och ekologi. NORDINA 11(1), 73-87

Denne artikkelen er fra 2017